

POLITIKUSOK A RÁDIÓBAN

GÖMBÖS MINISZTERELNÖK két legújabb rádióbeszéde igen szemléletessé tette az államvezetők és a nép érintkezésének új módját: a miniszterek a parlamentek mellőzésével közvetlenül a nemzet tagjainak számolnak be, nem a nemzettagok képét viselőknak. Rooseveltnél ugyanezt a módot használja nagy beszámolóinál, a kisebb dolgokról pedig titkára tájékoztatja rendszeres heti rádióbeszámolóiban az amerikai nemzetet. Az elnöki titkár üzeneteket is ad, megbeszéli elfoglalt gazdája helyett és nevében a beküldött javaslatokat és nemzetmentő terveket; műsorszámára rendkívül népszerű, mert igen érdekes is mindig. A brit és német miniszterek szintén sűrűn szólnak rádión át népükhöz.

Különösen fontosnak látszik ez a közvetlen rádiószózat olyan országokban, hol a rendes parlamenti élet különböző okok miatt megszakad. Így Ausztriában és Németországban volt a közelmúltban bőséges példa rá, hogy az állam vezetői szükségét látták eljárásaik közvetlen igazolásának.

Az a tény, hogy a nyílt vagy burkolt külföldi diktatúrák oly szívesen nyilatkoznak a parlamentek feje felett közvetlenül a polgároknak maguknak, amúgy is parlamentellenesnek látszó korunkban azt a hitet keltheti, hogy a rádió a parlamentellenesség sikeres eszközévé, tehát a nagy tömegeket szolgáló volta mellett antidemokratikussá válik. A parlamentben nyilatkozni nehezebb az állam vezetőinek, mert ott visszaérvelhetnek; a rádióban a nép azonban nem szólhat vissza, nem teheti meg az észrevételeit. A rádió tehát akadálytalan, mondjuk azt, ellenérvmentesített hangadója a politikai meggyőződésnek. Az ellentmondás ezen a ponton igen érdekes, mivel a világtörténelem eddig legdemokratikusabb és a nagy néptömegeket legjobban szolgáló eszköze látszik miatta népuralomellenesnek.

Egy érdekes megfigyelés azonban hamar megdönti ezt az aggodalmat. Minél kisebb és minél demokratikusabb ugyanis valamely ország, annál többször szólalnak meg rádiójában a miniszterei. Dániában például az egész népjóléti törvényjavaslatot magának a népjóléti miniszternek alapos rádióelőadásaiából ismerte meg a dán nép, ami a parlamentáris elintézésnek egyáltalában nem vált kárára. Nem hiába áll legelső helyen rádiózás dolgában Dánia a világon, elől van a miniszterek rádióelőadásai tekintetében is; minden héten nyilatkozik egy-két miniszter tárcája időszerű kérdéseiről, mégpedig nemcsak általánosságban. Ebben az országban pedig igazán nem lehet demokráciaellenességről beszélni.

Ugyancsak érdekes például szolgál a miniszterek rádiónyilatkozatai dolgában egy másik demokratikus és szigorúan alkotmányos kis ország, Belgium. Itt minden miniszternek joga van arra, hogy havonta 10 műsorórát igénybe vegyen a rádióban. Emellett a belga rádió, éppen úgy mint a dán, készséggel ad helyet képviselők közérdekű előadásainak, melyekkel azok elég sűrűn szerepelnek is mindkét országban.

A legérdekesebb és legkulturáltabb politikai jelenség persze az volna a rádióban, ha valamely nagyon fontos, nagyon nagy érdeklődést keltett kérdéstről az állam vezetői, meg a legkiemelkedőbb ellenzéki vezetők személyeskedéstől menten, a finom formák közt megnyilvánuló meggyőződés szellemi fegyvereivel tartanának beszélgetést a mikrofon előtt.

Eddig nem volt még erre példa, de a fejlődés iránya ezt is megteremti majd.

Október elején igen érdekes kísérletbe fogott bele a brit rádió. Daventry műsorában ugyanis „A vita folyik” címen az ország legkiválóbb politikusai tartanak sorozatos beszédeket. Minden héten egy ilyen beszéd van. A sorozatot Baldwin volt miniszterelnök nyitotta meg és a rádió hallgatósága öt aktív miniszter, továbbá az ellenzék vezére, a munkáspárt két vezérszónoka és egy liberális párti szónok szájából hallhatja meg, hogy mi a legégetőbb és a köz javát legjobban szolgáló politikai teendő az egyes pártok véleménye szerint Angliában. A rádió e politikai fejtegetéseknek teljesen szabad teret engedett. A beszélőket semmiféle előzetes olvasásnak nem vetette alá. Az egyes szónokok egymás rádióbeszédére is feleltek.

Csak egy dologról nem szabad beszélni: Indiáról.

Ugyancsak bevonult a napi politika az államosított norvég rádió műsorába is. A norvég választások alkalmából ugyanis október második hetében minden nagy norvég párt legelőkelőbb képviselői tartottak rádióbeszédet este 9-kor. Először a baloldali pártok részéről Mowinckel miniszterelnök és külügyminiszter, a genfi népszövetségi üléseken is szerepet játszó baloldali norvég politikus beszélt. A következő napon a storting elnöke, Hambro állt a mikrofon elé, aki a jobboldal véleményének adott hangot. Harmadik napon a munkáspárt részéről a laktinget (szenátus) elnöke mondott a rádióban választási beszédet.

Ha mindehhez még hozzávesszük, hogy Dollfuss kancellár az ellene elkövetett merénylet után a rádió útján közvetlenül a nemzetnek számolt be állapotáról, Hitler a népszövetségből való kilépést a rádióban indokolta, úgy elmondhatjuk, hogy a rádió hovatovább a parlament szerepét kezdi betölteni, az államférfiak benne a legközvetlenebbül érintkeznek a néppel.

Legérdekesebb azonban a politikai rádiózás terén a mai német kormány állásfoglalása. Úgy Hitler, mint Goebbels azt a felfogást vallja, hogy a rádió az államvezető és a nép közötti közvetlen érintkezés eszköze. A Führer a rádióban nyilatkozik meg urának, a Volk-nak, amiből nemcsak a rádió határozott állami jellege következik, hanem a rádiózásnak magasabb állami, nemzetpolitikai érdekekből való feltétlen biztosítása is. Baden-Badent, a nagymúltú fürdővárost megtették rádiómintavárosnak, melyben kérlelhetetlenül megvetetik

minden villamosmotor gazdájával a zavartalan rádió vételhez szükséges zavarhárító felszereléseket. A baden-badeni rádió mintaváros tapasztalatai alapján készítik el az új zavarelhárító törvényt, mely biztosítani fogja az állam vezetőinek a néppel való háborítatlan érintkezését. A nemzeti szocializmus minden vonatkozásban felhasználja a rádiót a lelkek átformálására, de emellett hirdet egy nagy, új kollektív gondolatot is: a köznek kötelessége az állampolgárok felvidámításáról is gondoskodni. A nyers és unalmas propaganda előadásokat, melyek az új uralom első szakaszában ugyancsak elburjánoztak, a propaganda-miniszter hamar leintette és vidám műsorok adását rendelte el. Ma a vidámítás a műsorszerkesztés legfőbb teendője birodalomszerte.

Általában a művészetnek szórakoztató iparrá, sikerlihegessé fajult területét is az állam kezébe adták az új német politikusok. A propagandaminisztérium rádióosztályában egy új szervet állítottak fel „a német népeletből fakadó új kultúrélet” számára, mely a Zentralstelle des geistigen Aktivismus nevet kapta. „Az üzletemberek csoportjainak raffinált összejátszása eltűnik a kultúrélet területéről. Nem „sikerekre” fogunk dolgozni, hanem valódi értékeket és teljesítményeket adunk. A nemzeti szocialista mozgalom egész toborzóerejét, az új állam teljes propagandaszervezetét e nagy cél szolgálatába állítjuk.” Az idejű „Kunstwinter” már felkutatja az ifjú német kultúréroket, hogy azokat a nagy egész, a nép szolgálatába állíthassa. Az új értékek elsősorban a rádióban kapnak nyilvánosságot. Az értelmetlen és nemzetietlen divatos dalok, az úgynevezett slágerköltészet helyébe a német népdalt tették, ma az egész német rádió mind a tíz fő- és tizenhét közvetítő-állomásával egy nagy népdaliskola. Ugyancsak szorgalmazzák a német táncokat is, a világszerte divatos táncok közül csak a fosnak és tangónak kegyelmeztek meg, az elsőnek kényelmessége, a másodiknak szépsége miatt.

A rádió tehát az új német politikusok szerint a Führer és a nép közvetlen kapcsolatának eszköze elsősorban; azután pedig nevelő- és munkautáni szórakoztatószerv. Ebben az elgondolásban látják a modem rádió világszerte érvényrejutó formáját; Goebbels büszkén hirdette az augusztusvégi jubiláris birodalmi rádiókiállításon, hogy „mi teremtjük meg az első modem rádiót a világon!” Hogy a propaganda-miniszter jelszava: „Rádiót minden házba!” minél hamarabb megvalósulhasson, megcsináltatták a népvevőkészüléket, a Volksempfangert, mely a körzeti adóállomás kifogástalan, hangszórós vételét biztosítja.

A latin eredetű államok politikusai távolról sem értékelik személyes közreműködésükkel annyira a rádiót, mint a germán fajtákéi. Mussolini közvetlenül sohasem beszél az olasz néphez a rádió útján, miniszterei sem. Az olasz rádió nem-zenés része általában még igen sok kívánnivalót hagy hátra. A francia nem igazi rádiós nemzet, államférfiai tehát nem tartják szükségesnek, hogy politikai nyilatkozataikra használják a rádiót. Az állam csak ezidén avatkozott bele erőteljesebben a francia rádiózásba, egy nagy párizsi állomást megvett és fejleszti az állami rádióállomáshálózatot. Ahhoz azonban, hogy a rádió a franciá-népet is jelentse a politikusok szemében, még nagy utat kell tenniök. A spanyol rádió ugyancsak fejletlen még; Madrid ad nagy ország-

gyűlési beszámolót, de politikusok még nem használják szószékül. Barcelonában a katalán államelnök, Macia már többször beszélt.

A csehszlovák rádióban főleg a közoktatásügyi miniszter beszél, megemlítésre méltó, hogy a németnyelvű iskolai rádióban is.

A fejlett orosz rádiózás nem nélkülözi a politikai propagandát. A különböző népbiztosságoknak rendszeres műsoróráik vannak, de maguk a népbiztosok, a politikai vezetők nem szólnak rádión át a néphez. A belföldi politikai propaganda általában csökkenő irányzatot mutat, helyette mind több és több zenét és — különösen tetsző, de így van — egyre nagyobb számban operát adnak a szovjetállomások. A négy moszkvai nagyadó, a Komintern, a Popov, a Szakszervezeti adó és a Sztálin mostanában egy héten tíz-tizenkét operát is közvetít különböző moszkvai színházakból. A külföldi politikai propaganda erős, hetenként körülbelül 30 előadást ad csak a négy moszkvai nagyadóállomás, ebből német nyelvű rendszerint 13, angol 5, francia 3, cseh 3, svéd 2, spanyol 2, holland 1, magyar 1. A külföldre szóló politikai propagandaelőadások a legjobban vehető műsorórákban vannak, este 20—24 óra között, ezeket három rövidhullámú állomás is közvetíti. Érdekes, hogy a moszkvai adók olasz, román és lengyel nyelvű propagandaelőadásokat nem tartanak.

KILIÁN ZOLTÁN